

KIPPENREN

**KRAAIKOPPEN
GROOT EN KRIEL
bij
HENK LUBBERS**

Boven: Witte Kraaikop haan.

Henk Lubbers

Ik ontmoette Henk in 2000 op de fokkersavond van de Europashow, waar ik voor een 'sfeerartikel' in Avicultura een aantal Nederlandse fokkers naar hun mening vroeg over deze show. Het was een grote groep, die gezamenlijk met 4 bussen naar deze show gekomen waren. Henk was toen 28 en een fanatieke fokker. Ik weet nog precies hoe hij zich aan mij voorstelde: "Ik ben de jongste Kraaikop-fokker van de BKU Club en fok ze al sinds 1994". Al snel had ik in de gaten dat ik hier met een echt serieuze en bevlogen fokker te maken had. De avond was echter te druk en te gezellig om een diepgaand gesprek te voeren, dus spraken we af dat ik eens bij hem langs zou komen om een uitgebreid interview te maken. En nu zijn we zomaar tien jaar verder, en ik ben nooit gegaan. Natuurlijk schoot het wel eens door mijn hoofd, vooral als ik weer eens las dat hij ergens de mooiste Kraaikop had geshowd, maar het kwam er gewoon nooit van om echt een afspraak voor een interview te maken. Totdat we in december hoorden dat hij een nieuwe kleurslag – de zwartbonte Kraaikop - ter erkenning ging insturen op de Noordshow van 2010.

Rechts: Henk voor zijn nieuwe duivenvolières.

Foto AE.

**Tekst: Elly Vogelaar
Foto's: Henk Lubbers**

Op 3 december 2000, tijdens de Europashow in Wels, Oostenrijk, beloofde ik Henk Lubbers dat ik eens bij hem op bezoek zou komen voor een interview. Het duurde ruim 10 jaar voordat ik eindelijk ging.... En toen was ik te laat, want hij had juist zijn Kraaikoppen weggedaan.

We wachtten de uitslag van de Standaardcommissie af en zodra we hoorden dat de zwartbonte Kraaikop erkend was, belden we Henk om een afspraak te maken. Zijn antwoord sloeg echter in als een bom: Hij zei dat hij ging stoppen met de kippen! Natuurlijk waren nog welkom. Maar hoe raar kan het lopen... op de dag van ons bezoek waren de hokken leeg en alle Kraaikoppen naar een nieuwe bestemming.

In 10 jaar tijd kan er veel veranderen. De hokken waren nog altijd bij zijn ouders, want in de tuin van zijn huis is niet voldoende ruimte. Hij is nu getrouwd en heeft 2 dochtertjes en een baby zoontje, en een druk leven. Zijn vrouw is een Poolse en als ze naar de familie in Polen gaan, werden de kippen door Henk's ouders verzorgd. Maar die worden ook een dagje ouder, dus hij heeft de knoop doorgehakt en besloten om er mee te stoppen. De week voor ons bezoek was er vergadering van de BKU Club (fokkers van Brabanters, Kraaikoppen en Uilebaarden) en daar hadden zijn laatste Kraaikoppen een nieuwe eigenaar gevonden. Dus hopelijk leven zijn foklijnen door bij andere clubleden.

Boven: Een paar zwarte Kraaikoppen.

De Kraaikop

Het wordt algemeen aangenomen dat de Kraaikop een Nederlands ras is, wat hier rond 1900 in grote aantallen gehouden werd. Ze stonden bekend als goede leggers van grote witte eieren, maar werden toch het meest gehouden voor het vlees, wat van zeer goede kwaliteit was; de hanen groeiden snel en werden vetter en vleziger dan andere soorten, zeker als 'kapoen' (=gecastreerde haan). Dat kapoeneren werd vooral gedaan rond de stad Breda, en dit zal wel de reden zijn dat Kraaikoppen in het buitenland de naam 'Breda' hadden. Ze werden echter ook in andere streken gehouden, o.a. in Gelderland. Hun forse uiterlijk doet invloed van Aziatische rassen vermoeden, terwijl de typische, verhoogde neusdoppen voornamelijk bij de Kuifhoenders gezien worden, of bij rassen met gekuifde voorouders, zoals de La Flèche. Er zijn echter geen gegevens vastgelegd over de creatie van dit ras. Behalve in Nederland werden ze ook gehouden in Noord Frankrijk en Duitsland, en in het boek '*Races of Domestic Poultry*' van Edward Brown (1906) kunnen we lezen dat ze ook bekend waren in Engeland en Spanje. De Duitsers noemden deze kippen *Breda Huhn*, de Fransen *Poule de Breda* of *Poule à bec de Corneille* en in de andere landen waren ze kortweg bekend als *Breda*, en dat is nu nog zo. Volgens de SPPA (*Society for the*

Preservation of Poultry Antiquities) zijn er destijds ook Kraaikoppen in de USA geweest – meestal *Guelderlands* of *Guelders* genoemd – maar ze zijn daar nooit in de standard opgenomen.

Rechts: Koekoek Kraaikop, haan. Foto AE.

Kraaikoppen hebben 2 opvallende eigenschappen: de gierhakken (stijve, naar achteren gerichte veren aan de hak) en het ontbreken van de kam. De hennen hebben helemaal geen kam, bij de hanen is vaak net boven de snavel nog enige kamaanzet te zien. Kamloos is een recessieve eigenschap (*bd*). Aangaande de vererving, deduceerden Bateson en Punnett (1908) dat het dominante *Bd+* allel nodig is voor de ontwikkeling van een kam. Tegelijkertijd lieten ze zien dat de Kraaikop het duplex gen *D* heeft, dat verantwoordelijk is voor de twee rudimentaire stompjes van kamweefsel bij de haan en een verhoogde neus, wat karakteristiek is voor dit ras. Bij de kruising kamloos x enkele kam, zullen we tot onze verbazing ook kuikens met een rozekam aantreffen: kennelijk kan het *R*-gen niet tot uitdrukking komen in de

Kraaikop-ouder omdat die het gen voor een kam (*Bd+*) mist.

Links: De bekendste tekening van een Kraaikop kop, door Charles Emile Jacque, uit *Le Poultryer*, 1858.

Fig. 75. — Tête de coq de Bréda noir.

Een uitgebreide omschrijving van de 'kam' van de Kraaikop (zwarte haan) is te vinden in het boek van Charles Emile Jacque, 1858, *Le poulailier, monographie des poules indigènes et exotiques*: "De kop van de Kraaikop is heel bijzonder vanwege de vorm van de kam, die eerder hol is dan hoog en een typische uitdrukking aan de kop geeft. De afwezigheid van de kam samen met de fraaie middellange kinlellen geeft een mooi contrast wat in geen enkel ander ras te zien is. De kamaanzet heeft een smalle ovale

holle vorm met afgeronde en iets gezwollen randen, beginnend aan de basis van de snavel, iets overhangend over de neusgaten en niet langer dan 1,5 cm en breder dan 1 cm. De kleur is zwartachtig en iets verhoord. De kam is soms overdwars met kleine uitstulpingen aan de buitenste rand en dit wijst niet persé op een degeneratie of kruising, maar is wel vaak het gevolg ervan. We moeten dan ook de voorkeur geven aan de zo volmaakte mogelijke kamvorm zonder de uitstulpingen."

**Rechts: Kopstudie koekoek krielhen.
Foto Elio Corti.**

Volgens Jacque waren er zwarte, witte en koekoek Kraaikoppen; vooral die laatsten werden *Poule de Gueldre* genoemd. Het gewicht was 3,5 tot 4 kg., waarvan de koekoekkleurigen het zwaarst waren en de witten het lichtst; die werden meer gezien als rariteit en sierhoen.

Links: Blauwe Kraaikop, haan.

De Kraaikop is een groot hoen met een breed lichaam en een goed ontwikkelde borst, stevige dijen en tamelijk lange poten. De vrij lange, vlakke rug loopt iets af naar de staart. De middellange hals wordt niet naar achteren gedragen en heeft een rijk halsbehang. De kop toont klein door het ontbreken van de kam. De krachtige, sterk gebogen snavel is licht of donker hoornkleurig, passend bij de veerkleur. De kam ontbreekt of is rudimentair aanwezig. Vanaf de neusgaten naar boven naar de schedel toe is een iets holle afdekking, wat uniek is. Direct hierachter, op de plaats waar normaal de kam

zou zijn, groeien enige kroesvormige veertjes. De oorlellen zijn wit en de kinlellen middellang en goed gerond. De oogkleur is oranje-rood tot roodbruin, passend bij de veerkleur. De dijen hebben lange stevige gierhakken en bevederde poten en tenen. De pootkleur is leiblaauw, afhankelijk van de veerkleur. De staart van de haan is goed ontwikkeld en wordt vrij hoog gedragen.

Na de invoering van de nieuwe, meer rendabele rassen raakte de Kraaikop vrijwel uit beeld. Ondanks de vele inspanningen lukte het niet om het ras weer als nutkip op de kaart te zetten. Het wordt tegenwoordig alleen nog als sierhoen gehouden. Het is een zeldzaam ras.

In Nederland is de Kraaikop erkend in zwart, wit, blauw, koekoek en zwart-bont. Ondanks hun nog steeds imponerende verschijning wegen ze toch minder dan in vroegere tijden: de haan 2,5 tot 3,5 kg en de hen 1,75 to 2,5 kg.

Rechts: Blauwe Kraaikoppen.

**Links: Zwartbonte haan.
Rechts onder: Zwartbonte hen.**

Henk over zijn Kraaikoppen

Hij begon als hobbyfokker in 1990, hoewel hij al sinds zijn 10de thuis voor de kippen zorgde. Zijn vader overleed al toen hij pas 10 was, en als vanzelfsprekend nam hij de zorg voor de kippen over. Pluimvee houden was min of meer traditie in de familie; zijn grootvader was een bekende fokker van Engelse kroppers, zijn vader van Lakenvelders en Leghorns en zijn jongere broer had eenden en was ook lid van de plaatselijke vereniging. Henk stuurde weleens wat kippen in op naam van zijn broer, maar in 1990 werd hij zelf lid en zette zijn zinnen op de het fokken van Kraaikoppen.

Onder: Kuikens in diverse kleurslagen.

Hij weet nog goed hoe hij op een dag naar de markt in Barneveld ging, want ze hadden hem verteld dat je daar eieren van diverse soorten kippen kon kopen. Het enige wat hij kon bemachtigen waren 10 Kraaikop broedeieren, en daar kwam er maar één van uit. Dus hij ging weer terug naar Barneveld in de hoop dat hij tenminste nog één kuiken erbij kon kopen. Maar de handelaar had er geen een voor hem en toen hij hoorde dat het enige kuiken een blauwgezoomde was, wilde hij het graag terughebben. Zo stond hij weer met lege handen. Later besloot hij om zwarte Uilebaarden te nemen, maar de Kraaikoppen lieten hem niet los. In 1995 kon hij eindelijk met hulp van Albert Jansen zijn eerste Kraaikoppen kopen; dat waren koekoekkleurigen. In de loop van tijd heeft hij alle kleurslagen gefokt, zowel in groot als in kriel. Hij was inderdaad de jongste

Kraaikoppenfokker van de BKU club en al snel werd hij in het bestuur gekozen.

Links: Een Kraaikop kriel haan met wat 'kamvlees' op de neus. Dit wordt vooral bij de krielen nogal eens gezien en is niet wenselijk, maar omdat het ras zo zeldzaam is, zijn de keurmeesters meestal mild in hun beoordeling. Foto: gemaakt op een Nederlandse show door Elio Corti.

Het ras heeft hem nooit teleurgesteld. Volgens hem zijn het rustige dieren die je zelfs aardig tam kan maken, als je daar wat moeite voor doet. Meer dan eens viel het andere fokkers op een tentoonstelling op hoe zijn hanen in de kooien reageerden als ze zijn stem hoorden, als hij verderop stond te praten.

Maar eerlijk gezegd zijn ze onderling niet altijd zo makkelijk in de hokken, en dat is anders dan wat je meestal leest over dit ras. Ook de hennen kunnen nogal lelijk doen als je de groepssamenstelling wijzigt.

Ze worden zelden broeds, de krielen wat makkelijker dan de groten. Hij gebruikt altijd een broedmachine. Bij dit ras duurt het behoorlijk lang voordat je met zekerheid de hennen van de hanen kan onderscheiden.

Voer is heel belangrijk; het zijn grote dieren en die hebben dus vanaf het begin het juiste voer nodig om ze goed te laten groeien. In de buurt is een firma waar je in overleg je eigen voer kan laten samenstellen. Hij bedacht dus zijn 'eigen standaardvoer', een soort opfokkruij dat hij voerde tot aan het begin van het tentoonstellingseizoen. Dit 'standaardvoer' wordt inmiddels afgenomen door heel wat fokkers van heinde en ver.

Overtollige dieren worden verkocht aan andere fokkers, ook in het buitenland. Men kon altijd bij hem terecht voor fokdieren, dat is ook de enige manier om zo een zeldzaam ras in stand te houden.

Fokken

Het is niet makkelijk om een perfecte Kraaikop te fokken. Het juiste type en het juiste formaat waren voor hem het belangrijkste. Een goed skelet is het eerste vereiste, daarna komt de massa. Maar o wee als je vergeet op de kam te letten; je bent zo weer een paar jaar terug gezet in je fokkerij! Het fokken van de juiste kamvorm – of beter: afwezigheid van kam – is erg moeilijk. Je kan fokken met 2 dieren zonder kam en er achter komen dat er toch ergens een kam in hun

voorgeschiedenis zat. Het vervelendste is dat die kamhoorntjes pas zichtbaar worden als je haan al 8 maanden oud is, en dan heb je de meeste andere hanen vaak al weggedaan omdat je dacht dat deze het zou worden. Dat is dan een verloren jaar. Hennen die ineens sporen krijgen, dat is ook zoets, of hanen die géén sporen krijgen. Andere nare fouten zijn kromme tenen of (deels) ontbrekende buitenten. Hij heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij af en toe wel eens kruiste met een la Flèche – een enigszins verwant ras, maar wel met een hoorntjeskam en zonder pootbevedering. Nieuw bloed geeft altijd een verbetering te zien qua grootte, en dat is nodig als de Kraaikoppen te klein worden.

U ziet, niet zo eenvoudig allemaal, maar Henk heeft zich daar nooit door uit het veld laten slaan en vindt de Kraaikop een schitterend ras. De zwarten heeft hij het langste in zijn hokken gehad, gevolgd door de blauwen. Op een gegeven moment besloot hij zelfs om een nieuwe kleur te fokken! Dat idee ontstond in 2000, toen een van zijn zwarte hennen zomaar witte veren begon te krijgen. Hij zette haar in de koekoek foktroom, met de verwachting zwarte of koekoek nakomelingen te krijgen, maar al haar kuikens waren bont, sommige zelfs koekoekbont. Hij liet ze opgroeien, maar gek genoeg gingen ze allemaal dood, op 2 hennen na. Hij

wilde er graag mee verder fokken, maar het eerste jaar kreeg hij er geen kuikens uit. Later lukte het een keer, maar die kuikens hadden rare poten en andere afwijkingen. Toen zette hij er een blauwe haan op, maar dat ging ook niet naar wens. Hoe moeilijker het ging, hoe meer hij zijn zinnen zette op het fokken van die zwartbonte kleur! Hij beloofde zichzelf dat hij in 2010 de zwartbonte Kraaikoppen erkend zou krijgen, dus over 10 jaar. (En dat is hem gelukt!) Op een gegeven moment kocht hij zelfs een Asturiër haan (een zwartbont Spaans ras, maar met gele

poten en een enkele kam) die hij een keer met de Kraaikoppen kruiste, maar hij heeft de nakomelingen twee jaar als aparte foklijn gehouden. Uiteindelijk heeft hij zijn doel bereikt zonder ze te gebruiken.

Boven: Uit de kruising vuilwit x vuilwit.

Links: Zijn trots: de zwartbonte Kraaikop.

Experimentele kleuren

Onder: Een van de kuikens van de foto links, hier als volwassen hen. De kleur van deze hen is – bijna - blauw goudgezoomd. Deze kleur komt soms spontaan voor in de blauwe lijn, ook wel eens bij andere fokkers, maar die laten ze meestal niet uitgroeien.

**Links:
Een leverkleurige
haan, ook wel Kaki
genoemd.**

Onderstaande foto's
betreffen het ont-
staan van de gele
kleurslag.

Henk:

"Ik had mijn witte Kraaikoppen aan een andere fokker, Ad Boks, gegeven en hij is er mee verder gegaan en heeft er zwart door gekruist. Uit deze combinatie of de volgende nafok viel een 'roodgeschouderde' haan. Ad vroeg of ik er interesse in had en ik heb hem opgehaald en ben er mee aan de slag gegaan door hem met wit verder te kruisen. Het viel mij op dat ik bij de witte nakomelingen af en toe een kuiken zag met groene poten en deze bleken bij het volwassen worden een min of meer gele veerkleur te krijgen. Ik heb er een aantal jaar mee geëxperimenteerd om te kijken wat de

kleur deed. Eerst dacht ik aan 'geel witgetoept'. Maar het werd elk jaar geler en het wit verdween langzaam. Lisa en Nina (onze dochters) noemden deze kippen 'Kip tandori' omdat de kleur hetzelfde was als de kleur van de saus van het bekende gerecht".

Clubs en Shows

Zijn club is A&O (Aalten en Omstreken). Hij werd al in het bestuur gevraagd toen hij nog maar pas lid was en zit nog altijd in het bestuur. En natuurlijk is hij lid van de speciaalclub de BKU Club, waar hij ook al jarenlang in het bestuur zit. Maar daar gaat hij nu mee stoppen, al blijft hij nog wel clublid, zegt hij. De BKU Club maakte zoveel jaren deel uit van zijn leven en het ras is hem natuurlijk toch nog steeds zeer dierbaar, dat houdt niet zomaar op. Hij is dan ook blij dat zijn Kraaikoppen goed terecht zijn gekomen, zelfs de nieuwe kleurslag

zwartbont, die gingen naar Van Ham, Oetelaar en Rap. Er zijn er ook een aantal naar Duitse fokkers gegaan. In Duitsland zijn tenminste 5 fokkers van de grote Kraaikop en 5 fokkers van de krielen; sommigen hadden al eens eerder dieren van hem gekregen. Hij is zelf ook lid van een Duitse vereniging.

In de loop van de jaren heeft hij heel wat prijzen gewonnen, al wordt een Kraaikop bijna nooit 'Mooiste van de Show'. Wel werd een van zijn zwarte hennen ooit gekozen tot Mooiste van het Land, en ook een koekoekkleurige viel deze eer te beurt. Op de Europese jubileumclubshow in 2005 was een van zijn zwarte hennen Mooiste van de Show met een U - 97 punten en op de Europashow in Leipzig werd hij 'Europameister' met 4 zwarte Kraaikoppen.

Showen is belangrijk, zegt hij. Je kan je alleen maar als fokker profileren door deel te nemen aan shows, ook in het buitenland en op een Europashow. Maar dan wel met goede dieren, of die in ieder geval gemiddeld van goede kwaliteit zijn.

Tot slot

Henk vat het zo samen: "Als je echt mee wilt doen in deze hobby, moet je het goed doen. Witte kippen moet je bijvoorbeeld wassen voordat je ze inzendt. En nu, met 3 kleintjes en een druk gezinsleven, is die tijd om het goed te doen er gewoon niet. Mijn ouders hebben altijd geholpen met de kippen als ik er niet was, of als ik het gewoon even te druk had om het zelf te doen, maar die worden er ook niet jonger op en dat gaf de doorslag. Ik heb gezocht naar iets wat beter te doen is voor mij en ik denk dat ik het gevonden heb: Ik ga duiven houden!"

Zei ik niet dat mijn grootvader Engels Kroppers fokte? Wel, ik heb nu Engelse dwergkroppers aangeschaft. Ik heb hier in onze tuin volières gebouwd en als ik er niet ben, wil een buurman – een postduivenhouder – er wel voor zorgen.

Boven: De nieuwe volière.

Rechts: Een van de zwartbonte Engelse Dwergkroppers. Foto AE.

De zwartbonte Engelse Dwergkroppers heb ik van de heer Groothof uit Neede. Ook heb ik een zwartbont koppel van de heer Amenda uit Duitsland. Verder heb ik geelzilver bonten van de heer Beitelhoff en de roodzilver bonten van de heer Zugehor, allen uit Duitsland. Deze dieren zijn via bemiddeling van de heer W. Scheck bij mij gekomen. Graag zou ik ook de kleur bruinzilverbont willen fokken, maar op het moment kan ik hier helaas niet aan dieren komen. Wel zijn er goede contacten gelegd voor het einde van dit jaar."

Onder en rechts: Roodzilverbont. Foto's: Henk Lubbers.

Rechts: Geelzilverbont.
Onder: Roodbont.
Foto's: Henk Lubbers.

Dus we zullen vast nog wel eens van deze fokker horen! We wensen hem alle geluk met zijn nieuwe uitdaging.

Copyright ©2010 Aviculture-Europe.
All rights reserved by VBC.